

Jaarverslag 2019

JWS

Johannes Wier Stichting
voor gezondheidszorg
en mensenrechten

Inhoud

1. Voorwoord.....	2
2. Inleiding	2
3. Actualiteiten en trends in de Nederlandse gezondheidszorg in 2019	3
4. De JWS-activiteiten in 2019.....	4
5. De interne organisatie	6
6. Samenstelling bestuur en contact.....	7

1. Voorwoord

In dit verslag blikken wij terug op het afgelopen jaar. Het jaarverslag biedt een overzicht van onze activiteiten en de resultaten daarvan en tevens een schets van zorgelijke en verheugende ontwikkelingen in de Nederlandse gezondheidszorg die gerelateerd zijn aan onze missie, de bevordering van de mensenrechten in de gezondheidszorg.

Vanuit het jaarverslag van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Sport zijn de volgende data en beleidsvoorstellen te lezen. In 2019 is er 88 miljard euro beschikbaar voor de zorg. Dat is ruim 3 miljard meer dan in het jaar ervoor. Het kabinet investeert in de zorg voor jeugd en ouderen in verpleeghuizen. Ook voor de beschikbaarheid van geneesmiddelen en om het werken in de zorg aantrekkelijk te maken wordt extra geld uitgetrokken. Het kabinet realiseert zich daarbij dat ook na deze kabinetsperiode de zorgvraag zal blijven stijgen terwijl de arbeidsmarkt krappere wordt. Daarom wordt samen met zorgverzekeraars, gemeenten, zorgverleners en patiënten nagedacht over de toekomstige zorgvraag, de samenhang in regio's en de wijze waarop ons zorgstelsel die vraag moet gaan opvangen.

De e-cursussen voor de Johannes Wierstichting zijn online voorradig gebleven. Het gaat hierbij om de e-cursus op het gebied van omgaan met ethische dilemma's in de GGZ-zorg voor asielzoekers en de wat oudere e-cursus, over gezondheidszorg voor ongedocumenteerden. De accreditatie voor deze e-cursussen loopt door. In 2019 is er een e-cursus op het gebied van omgaan met hongerstakers bijgekomen.

In maart 2019 is het drukbezochte symposium "Gezondheidsverschillen en diversiteit in de spreekkamer" gehouden. Het verslag hiervan vindt u op de website. Ook heeft de Johannes Wierstichting een begin gemaakt met webinars. Het eerste JWS-webinar, 'Vluchtelingen en de GGZ', is op donderdagavond 24 oktober gehouden.

Wij zijn ons Comité van Advies (CvA) dankbaar voor de vele zinvolle adviezen en morele steun die zij ons elk jaar weer bieden. Op 25 november 2019 is er een zeer vruchtbare vergadering met het CvA geweest.

Aan het einde van 2019 stond onze financiële situatie er uitstekend voor, dankzij de giften van donateurs en een aanzienlijke erfenis. Wij zijn alle schenkers en de erflater daarvoor zeer erkentelijk. Wij hopen ook in de toekomst te kunnen blijven rekenen op uw steun in welke vorm dan ook.

2. Inleiding

In dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de activiteiten van de Stichting voor Mensenrechten en Gezondheidszorg 'Johannes Wier' (JWS) in 2019, inclusief een beschrijving en overzicht van de organisatie. De financiële verantwoording 2019 is beschreven in het financieel jaarverslag, welke separaat op onze website is gepubliceerd.

JWS, opgericht in 1986, is een onafhankelijke mensenrechtenorganisatie van en voor professionals in de zorg en heeft, volgens de statuten, tot doel *"de bevordering en naleving van de mensenrechten op het gebied van of in samenhang met de gezondheidszorg, zoals neergelegd in internationale verdragen en geformuleerd door de Verenigde Naties en haar organen en de nationale en internationale ethische codes en verklaringen van de werkers in de gezondheidszorg [...], alles in de ruimste zin des woords."*

Om dat doel te bereiken stimuleert en mobiliseert de stichting professionals in de zorg om de eerbiediging van het recht van eenieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid in Nederland te bevorderen (het 'recht op gezondheid'). Voor de invulling van het 'recht op gezondheid' baseert JWS zich vooral op artikel 12 van het Internationale Verdrag inzake

Economische Sociale en Culturele Rechten (IVESCR) en de uitwerking van dat artikel in *General Comment* no. 14 door het Comité dat toezicht houdt op de naleving van het IVESCR.

JWS is een vrijwilligersorganisatie. JWS richt zich inhoudelijk op een beperkt aantal speerpunten om zich met duidelijke boodschappen en positiebepalingen op het terrein van de mensenrechten en gezondheidszorg te profileren. Zij zet zich in om ervoor te zorgen dat professionals in de zorg het 'recht op gezondheid' respecteren. JWS richt zich van oudsher op de gezondheidszorg voor kwetsbare groepen in de Nederlandse samenleving en zal dat ook in de komende jaren blijven doen. Waar nodig verzamelt JWS signalen over misstanden in de zorg en kaart deze aan bij betreffende autoriteiten. JWS draagt bij aan schaduwrapportages ten aanzien van die internationale verdragen die (mede) 'het recht op gezondheid' betreffen.

JWS ziet zichzelf als kenniscentrum en denktank. Kenniscentrum door onder meer het aanbieden van voorlichting en educatie over het 'recht op gezondheid' aan professionals in de zorg; denktank onder meer door het organiseren van debatten en bijeenkomsten. JWS wil de toegankelijkheid en kwaliteit van haar diensten en producten waarborgen door regelmatig evaluaties van haar activiteiten te verrichten en daaruit lering te trekken.

3. Actualiteiten en trends in de Nederlandse gezondheidszorg in 2019

Het ministerie voor Volksgezondheid zet zich in voor het verminderen van regels in de zorg, zodat hulpverleners zich meer op de eigenlijke zorg konden gaan richten. Echte resultaten heeft dit echter nog niet gebracht: de wachttijden namen juist weer toe, met name in de jeugdzorg en de Geestelijke Gezondheidszorg. Het grote tekort aan psychiaters en andere werkers in de GGZ speelde daarbij een rol. Staatsecretaris Blokhuis heeft zich sterk gemaakt voor een verbetering hiervan, voorlopig zonder veel resultaat.

De zorginstellingen kwamen vaker in de rode cijfers door moeizame onderhandelingen met de organisaties voor ziektekostenverzekeringen. Dit leidde eind 2018 zelfs tot een acuut faillissement van twee ziekenhuizen: het Slotervaart in Amsterdam, en de IJsselmeerziekenhuizen in Lelystad. Veel patiënten kwamen daardoor in de knel. Zelfs de dossiers waren net meer bereikbaar voor andere artsen die de patiënten dienden over te nemen. Veel commentatoren beschouwden dit als een negatief effect van de van overheidswege afgedwongen marktwerking in de zorg. De gevolgen van deze faillissementen liepen in 2019 door.

Ook andere zorginstellingen hadden het zwaar. Door de krapte op de arbeidsmarkt was het in 2019 steeds moeilijker aan gekwalificeerd personeel te komen. Dit gold met name voor operatiepersoneel, psychiaters en ook voor gewone verpleegkundigen. Het resultaat was dat veel van deze zorgverleners als zzp-er gingen werken, waardoor de instellingen meer geld aan hen kwijt waren.

In de laatste maanden van 2018 werd er ook een begin gemaakt met de vervanging van de wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ) door een nieuwe wet. In 2019 werd daarvoor de Wet Verplichte GGZ (Wvvgz) aangenomen. Veel psychiaters, én de Nederlandse Vereniging van Psychiatrie, protesteerden tegen de gigantische toename aan bureaucratie die door de nieuwe wet zou gaan ontstaan. Per 1 januari 2020 is de wet ingegaan en direct al bleek in het nieuwe jaar dat de vermoedens juist bleken: de wet was door de complexiteit bijna onuitvoerbaar. En daarnaast waren de rechten van de psychiatrisch patiënt die onder de nieuwe wet zou gaan vallen, ook bijzonder onduidelijk.

De tolkenvergoeding voor diegenen die een tolk nodig hebben bleef in 2019 nog achterwege. De Johannes Wierstichting heeft daarvoor in 2019 een landelijke actie opgezet om de tolkenvergoeding

weer ingevoerd te krijgen, niet alleen om de kwaliteit van de zorg te verbeteren, maar ook voor een efficiëntere en dus goedkopere gezondheidszorg. Zie hiervoor verder onder activiteiten.

In het algemeen voelen Nederlanders zich gelukkig. Het blijkt uit allerlei onderzoek dat Nederlanders zelfs tot de drie gelukkigste bevolkingen ter wereld zijn. Dat is in niet geringe mate te danken aan een uitstekende gezondheidszorg.

4. De JWS-activiteiten in 2019

De activiteiten van JWS in 2019 laten zich als volgt per onderdeel samenvatten.

4.1 De e-cursus ‘Gezondheidszorg voor ongedocumenteerde migranten’

Voor de e-cursus ‘Gezondheidszorg voor ongedocumenteerde migranten’ in een nieuw formaat werd de accreditatie vernieuwd. De cursus is voor artsen geaccrediteerd met twee nascholingspunten tot 23 oktober 2020.

4.2 De e-cursus ‘Ethische dilemma’s in de GGZ voor asielzoekers’

Voor de e-cursus ‘Ethische dilemma’s in de GGZ voor asielzoekers’ werd de accreditatie verleend voor verschillende beroepsgroepen met twee punten. Voor artsen loopt de accreditatie met twee punten tot 19 februari 2021, met drie punten voor verpleegkundigen en verzorgenden tot 14 februari 2020, voor psychologen tot 30 juni 2022 en voor POH’s GGZ (praktijk-ondersteuners van huisartsen) tot 3 juli 2020.

4.3 De e-cursus ‘Hongerstaking’

De e-cursus op het gebied van honger- en dorststakingen werd in 2018 en 2019 geproduceerd onder leiding van onze oud-voorzitter, Loes van Willigen. Voor de zomer van 2019 werd de e-cursus op de website geplaatst. Bij de ontwikkeling van deze cursus is nadrukkelijk rekening gehouden met het Nederlandse perspectief. De cursus is voor 0,5 punt geaccrediteerd voor artsen, tot 21 mei 2021.

4.4 Medische begeleiding bij honger- en dorststakingen

Er komen regelmatig vragen binnen bij de Johannes Wierstichting over medische begeleiding bij hongerstakers. Als die niet door één van de deskundigen van onze contactgroep kunnen worden afgehandeld, komen ze in het algemeen terecht bij de voorzitter van de Johannes Wierstichting. De intervisiegroep van vertrouwensartsen vanuit de Forensisch Medische Maatschappij Utrecht (FMMU) en JWS is in 2019 gestopt.

4.5 Inbedding van ‘gezondheidszorg en mensenrechten’ in medische curricula

JWS heeft getracht dit punt op de agenda van de verschillende gremia te houden, of te krijgen. JWS heeft besloten om zelf een cursus te maken op dit gebied, in samenwerking met opleidingen. Daartoe is in 2019 echter nog geen begin gemaakt. In 2020 zal er een nieuwe poging worden gedaan, mits voldoende financiering kan worden gevonden uit externe bronnen. In samenspraak met het Comité van Adviseurs wordt gedacht aan het zich richten op jonge belangstellenden en uit te gaan van casussen die de noodzaak aantonen van het incorporeren van mensenrechten in de opleiding.

4.6 Nieuwsbrieven en website

In december 2019 - op de dag van de mensenrechten - werd een papieren nieuwsbrief met een oplage van 1.000 exemplaren gezonden aan donateurs en andere geregistreerde belangstellenden. Dit was

de laatste papieren nieuwsbrief van JWS. Besloten is tot een elektronische vorm van een nieuwsbrief - het JWS-tijdschrift - vanaf 2020. De elektronische nieuwsbrief werd tweemaal verstuurd in 2019. Hiervoor kan elke lezer van de website zich aanmelden. Er zijn meer dan 600 ontvangers van deze nieuwsbrief. De website van de JWS is ook in 2019 weer goed gevuld geweest met actuele onderwerpen. Van de hand van de voorzitter van de JWS, dr. Fransje Sniijders, is een artikel over gezondheidszorg bij kwetsbare groepen gepubliceerd in Medisch Contact van 12 december 2018. Dit artikel is nog steeds te lezen via de website van JWS. Actuele onderwerpen die dit jaar rond mensenrechten en gezondheid speelden zijn op de website geplaatst door het bestuurslid dat daarvoor de verantwoordelijkheid op zich had genomen, Petra de Jong. In 2019 is een student en vrijwilliger aangetrokken als communicatieadviseur, speciaal voor communicatie via social media zoals LinkedIn en Facebook. Deze vrijwilliger is zeer actief geweest rond de het symposium in maart en de webinar in oktober.

4.7 Bijdrage aan schaduwrapportages

In 2019 is de schaduwrapportage van het Vrouwenverdrag van de VN medeondertekend door de JWS. Ook heeft JWS meegewerkt aan de schaduwrapportage over de conventie tegen foltering (Convention against torture, CAT).

4.8 Symposium

Op 15 maart 2019 werd het drukbezochte JWS-symposium gehouden in het Amnesty-gebouw onder de titel: 'Gezondheidsverschillen en diversiteit in de spreekkamer'. Een zestigtal aanwezigen volgde met veel belangstelling de lezingen van Guus Schrijvers, oud-hoogleraar Public Health en gezondheidseconoom van de Universiteit van Utrecht, Charles Agyemang, hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam, locatie AMC, met als leeropdracht: 'Global Migration, Ethnicity and Health', en Jeanny Vreeswijk-Manusiwa, coördinator zorg en welzijn van het Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten in Nederland, het NOOM. Zij spraken over de relatie tussen diversiteit, laaggeletterdheid en gezondheidszorg. Ook werd een laaggeletterde, Dicky Gingnagel, geïnterviewd door Fransje Sniijders. In de forumdiscussie achteraf sloten nog aan: Flip van Sloten van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving en Floor Wiegman van de Stichting ABC schrijven. Onze vaste professionele fotograaf, Roelof Rump, verzorgde weer de foto's van de dag.

4.9 Webinar

Op donderdagavond 16 oktober 2019 werd het eerste webinar van de Johannes Wierstichting gegeven. Er waren ruim 160 deelnemers aangemeld, van wie er uiteindelijk 106 bij het webinar ook aanwezig waren. Het onderwerp was 'Vluchtelingen en de GGZ'. De sprekers waren Hans Rohlof over psychodiagnostiek bij vluchtelingen, Aram Hasan over de behandeling van vluchtelingen, en Sander Kramer over ethische dilemma's in de GGZ-behandeling van asielzoekers. Het webinar werd goed beoordeeld. Het was geaccrediteerd voor twee punten voor artsen, 1,5 punt voor eerstelijnspsychologen en één punt voor POH-GGZ.

4.10 Tolken in de gezondheidszorg

In het voorjaar van 2019 besloot het bestuur van de Johannes Wierstichting zich aan te sluiten bij het initiatief van Simone Goosen, een onafhankelijke gezondheidsonderzoeker, om te pleiten voor een medisch ethisch, juridisch en financieel verantwoord beleid t.a.v. overbruggen van taalbarrières in de gezondheidszorg. Simone Goosen werd vanaf dat moment als projectleider Taalbarrières in de zorg en het sociale domein ingezet. Direct verantwoordelijken in het bestuur waren Petra de Jong en Alies Struijs. De strategie is om ingang te vinden bij de Kwaliteitsraad van het Zorginstituut Nederland en het ontwikkelen van een kwaliteitsstandaard taalbarrières in de zorg op de Meerjarenagenda te

krijgen. Daartoe werd in december 2019 een oproep gedaan. JWS werd daarbij gesteund door vele organisaties zoals KNMG en NIP. Onze inspanningen lopen door in 2020.

4.11 Isolatie

Onder isolatie wordt verstaan het eenzaam opsluiten van vreemdelingen, jeugdigen in instellingen en psychiatrische patiënten. Als het over vreemdelingen gaat wordt vaak de term vreemdelingendetentie gebruikt. Er zijn veel psychische en lichamelijke gevolgen van isolatie. Dokters van de Wereld en JWS hebben samen in 2019 een brief gestuurd over vreemdelingendetentie. Er is ook een projectplan van Amnesty (Annemarie Busser), DvdW (Gerriane Smits-Baauw), JWS (Fransje Sniijders) en LOS (Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt). JWS beschouwt dit als een belangrijk punt in verband met de mensenrechten. Dr. Thomas Rinne van het CvA heeft een student gevraagd om een studie te maken over de gevolgen van isolatie.

5. De interne organisatie

5.1 Het bestuur van JWS

Het Dagelijks Bestuur is vijfmaal bijeengewees in 2019, het Algemeen Bestuur ook vijfmaal. Het bestuur is tijdens het jaar 2019 ongewijzigd gebleven. De vergaderingen van het Dagelijks Bestuur verlopen elektronisch via Zoom. De vergaderingen van het Algemeen Bestuur worden in persoon gehouden.

5.2 Het secretariaat

Het secretariaat bestond in 2019 uit één persoon: Wil Homan-Meyer. In de loop van het jaar werd besloten het secretariaat slechts één middag per week open te stellen, donderdagmiddag. Voor de verbetering van de ICT op het kantoor zorgde in 2019 weer Marc Verhoeven. Hij heeft enige softwareproblemen op het kantoor goed kunnen oplossen. Het archief kon goed up-to-date gehouden worden. Met vier uur per week was het secretariaat redelijk bemand.

5.3 Het Comité van Advies

Op 25 november 2019 werd de najaarsvergadering van het Comité van Advies gehouden. Het comité werd uitgebreid met Dr. Thomas Rinne, forensisch psychiater, en met prof. dr. Brigit Toebes, hoogleraar internationaal gezondheidsrecht. Beide personen zorgden meteen voor een aanzienlijke nieuwe input. Prof. Sjef Gevers besloot te vertrekken vanwege zijn emeritaat. Wij zijn onze Comité van Advies dankbaar voor de vele zinvolle adviezen en morele steun die zij ons elk jaar weer bieden.

5.4 Andere medewerkers

Onze dank gaat uit naar al degenen die die ons op kosteloze basis bij al onze activiteiten, waaronder de studiedagen, en ook de redactie van onze Nieuwsbrief, terzijde staan. Rosanne van Staalduinen van Buro Staal bleef verantwoordelijk voor het web-beheer, maar heeft Petra de Jong van het bestuur wel geleerd hoe met WordPress om te gaan. We blijven blij met onze huidige huisvesting in het Amnestyhuis in Amsterdam, en danken de medewerkers van de afdeling Beheer van Amnesty International voor de hand- en spandiensten die zij ons bij tijd en wijle bieden.

5.5 Sociale Media

Naast een actieve website is de JWS ook actief op Twitter en Facebook. Daarnaast heeft het ook een LinkedIn account. Sociale media zijn belangrijk om brede groepen belangstellenden te blijven boeien. De student-stagiaire Edwin Siebert heeft hier veel energie in gestoken in 2019.

5.6 Overige samenwerking

De JWS is lid van de *International Federation of Health and Human Rights Organisations* (IFHHRO), waarvan het hoofdbestuur in Nederland zetelt. JWS is meelezend lid van de Stuurgroep Lampion voor uitgeprocedeerden.

6. Samenstelling bestuur en contact

6.1 Het bestuur

Het bestuur van JWS wordt gevormd door:

- Dr. Fransje Snijders, internist acute geneeskunde.
- Dr. Alies (A.J.) Struijs, ethicus, *vicevoorzitter*, senior adviseur Raad voor Volksgezondheid en Samenleving/expert ethiek Vilans, kenniscentrum langdurende zorg en senior beleidsmedewerker min. VWS/ethiek (tevens DB)
- Dr. Hans (J.G.B.M.) Rohlof, psychiater, Transparant GGZ, secretaris (tevens DB)
- Wim (W.) Reinders, financieel adviseur, penningmeester (tevens DB)
- Mr. Drs. Wil (W.C.) Voogt, socioloog en jurist, voormalig Inspecteur IGZ
- Drs. Petra (P.J.) de Jong, jeugdarts KNMG, GGD Hollands Midden

6.2 Het JWS-secretariaat

Op het secretariaat werken op vrijwillige basis:

- Wil Homan – Meyer, secretariaat
- Edwin Siebert, communicatie

6.3 Comité van Advies

Het Comité van Advies bestond uit de volgende leden (in alfabetische volgorde):

- Prof. dr. I.D. (Inez) de Beaufort, hoogleraar Medische Ethiek en Filosofie
- Prof. Dr. A.M. (Anton) van Kalmthout, emeritus-hoogleraar Strafrecht en Vreemdelingenrecht, en o.a. lid van het Comité ter Preventie van Martelingen (CPT)
- Prof. dr. T. (Toine) Lagro – Janssen, huisarts, emeritus-hoogleraar Vrouwenstudies Medische Wetenschappen
- Drs. E. A.M. (Eduard) Nazarski, voormalig directeur Amnesty International Nederland
- Dr. E.P.(Eric) Moll van Charante, huisarts, senior-onderzoeker afdeling Huisartsgeneeskunde/Sociale geneeskunde Amsterdam UMC
- Dr. Th (Thomas) Rinne, forensisch psychiater, hoofd van het Bureau voor Onderzoek en Educatie van het NIFP
- Drs. H.J. (Henk) Smid, directeur ZonMw
- Prof. mr. dr. B.C.A. (Brigit) Toebes, hoogleraar Gezondheidsrecht in Internationaal Perspectief

- Dr. L (Lode) Wigersma, arts, voormalig directeur artsenfederatie KNMG, toezichthouder in de zorg

6.4 Redactie Nieuwsbrief

De samenstelling van de redactie van de papieren Nieuwsbrief:

- Alicia Dibbets, mensenrechten-onderzoeker en trainer
- Ger Dullens, journalist
- Christel ten Berge, verpleegkundige
- Lisette Luijkx, huisarts.

6.5 Contact

Voor nadere informatie over de activiteiten of publicaties van JWS verwijzen wij u graag naar onze website: www.johannes-wier.nl. Mocht u vragen hebben of informatie willen ontvangen over mogelijkheden om persoonlijk of financieel te kunnen bijdragen aan het werk van JWS, dan staan wij u graag te woord. U kunt schriftelijk, per e-mail, via de website of telefonisch contact met ons opnemen via onderstaande contactgegevens.

Contactgegevens van JWS:

Keizersgracht 177

1016 DR Amsterdam

Tel.nr: 020- 77 33 799

Email: info@johannes-wier.nl

www.johannes-wier.nl

IBAN NL39 TRIO 0254 6959 22

Amsterdam, 16 april 2020